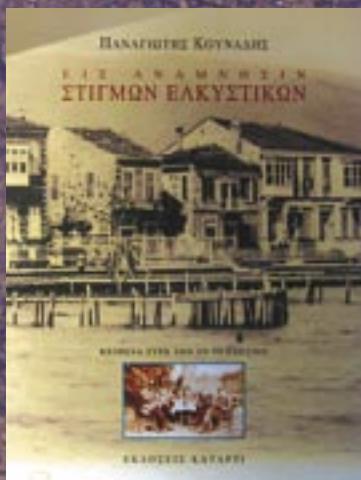

E

Ελληνισμός του Βορρά

GREKER I NORDEN

This Syntaxis

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής, ο υπουργός Επικρατείας και ΜΜΕ Θ. Ρουσόπουλος και ο υφυπουργός Εξωτερικών Ιωάν. Βαλνάκης, επισκέφθηκαν τη Φινλανδία και τη Σουηδία το διάστημα 25-27 Ιουνίου. Το βράδυ της 26ης Ιουνίου, ο πρέσβης της Ελλάδας στη Σουηδία, παρέθεσε δεξίωση όπου παρευρέθηκαν πολλοί ομογενείς από την ευρύτερη περιοχή Στοκχόλμης.

Μετά από μία εκλογική βραδιά-θρίλερ, ο σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός Göran Persson, παραδέχτηκε την ήττα του κόμματός του, δηλώνοντας: "Χάσαμε τις εκλογές, αλλά δεν είμαστε πττημένο κόμμα". Ο κεντροδεξιός συνασπισμός που αποτελείται από τα κόμματα των Μετριοπαθών, Χριστιανοδημοκρατών, του Λαϊκού και αυτό του Κέντρου, καλείται να σχηματίσει κυβέρνηση με επικεφαλής τον αρχηγό του Μετριοπαθούς κόμματος Fredrik Reinfeldt.

Μετά την ολική καταμέτρηση των ψήφων, τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών είχαν ως ακολούθως -παρατίθενται και αυτά των εκλογών του 2002- :

ΚΟΜΜΑ	2006		2002	
	Αστικά	% ΕΔΡΕΣ	Αστικά	% ΕΔΡΕΣ
Μετριοπαθές	26,23	97	15,26	55
Κέντρου	7,88	29	6,19	22
Λαϊκό	7,54	28	13,39	48
Χριστιανοδημοκρατών	6,59	24	9,15	33
Σύνολο	48,24	178	43,99	158
Σοσιαλιστικά				
Σοσιαλδημοκρατών	34,99	130	39,85	144
Αριστερό	5,85	22	8,39	30
Περιβάλλοντος	5,24	19	4,65	17
Σύνολο	46,08	171	52,89	191
Άλλοι	5,67	0	3,12	0

Ο μεγάλος νικητής των εκλογών είναι το Μετριοπαθές κόμμα που αύξησε τα ποσοστά του κατά 10,97% και 42 έδρες. Είναι φανερό ότι η αύξηση του κόμματος προήλθε, κυρίως, από τη μείωση των άλλων αστικών κομμάτων (Λαϊκού και Χριστιανοδημοκρατών).

Ο απερχόμενος πρωθυπουργός Göran Persson, ένας από τους μακροβιότερους της Ευρώπης, δήλωσε ότι στο επόμενο Συνέδριο των σοσιαλδημοκρατών θα αποχωρήσει από την προεστία του κόμματος. Οι προτάσεις για τη διαδοχή είναι αρκετές και δεν είναι απίθανο να τον διαδεχθεί γυναίκα. Η επικρατέστερη διάδοχος Margot Wahlström (Επίτροπος στην Ευρωπαϊκή Ένωση) έχει δηλώσει ότι την θέση της θα προτιμούσε αλλά προτιμά να παραμείνει στη θέση της.

Τα νέα ελληνικά διαβατήρια (από της 26 Αυγούστου) που εκδίδονται από την Ελληνική Αστυνομία, είναι εφοδιασμένα με μικροκύκλωμα και κατά 20 ευρώ ακριβότερα. Διαβατήρια που ίδης έχουν εκδοθεί, θα εξακολουθίσουν να ισχύουν κανονικά ως τη λήξη της ισχύος τους.

Έτος ίδρυσης 1976
Πρώην Μεταναστευτικά NEA

Εκδίδεται από την Ομοσπονδία Ελληνικών
Συλλόγων και Κοινότητων Σουηδίας
(ΟΕΣΚΣ)
με 4 τεύχη το χρόνο

Διεύθυνση
Landsvägen 52
SE-172 63 Sundbyberg SWEDEN

Τηλέφωνο Fax
+46 8 627 00 27 +46 8 627 00 26

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο
Κομνηνός Χαϊδευτός

Layout
Lennart Ljungh

Υπεύθυνος περιοδικού
Ελένη Αλούτζανιδου

Επήσιες συνδρομές
Ατομική 150 SEK
Οργ./Υπηρεσίες 250 SEK

Αρ. ταχ. λογ/σμού
854003-1
Το περιοδικό διευθύνεται
από Συντακτική Επιτροπή.
Εντπόγραφα φάρθρα εκφράζουν
τον συγγραφέα

Grundad 1976
F. d. Metanasteftika NEA
Utges av
Grekiska Riksförbundet i Sverige (GR)
med fyra nummer per år

Postadress
Landsvägen 52
SE-172 63 Sundbyberg SWEDEN

Τelefon Fax
+46 8 627 00 27 +46 8 627 00 26

Ansvarig utgivare
Komninos Chaideftos

Ansvarig för tidskriften
Eleni Aloutzanidou

Grafisk form
Lennart Ljungh

Prenumerationer
Privatpersoner 150 SEK/år
Organisationer/myndigheter 250 SEK/år

Postgiro
854003-1

Redaktionen ansvarar för tidskriften

E-mail
etv@telia.com
www.grekiskariksforbundet.se

ISSN 1404 -7624

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3** Της Σύνταξης
- 5** Εκδηλώσεις στη Στοκχόλμη
- 6** Η επίσκεψη του Ελληνα πρωθυπουργού στη Στοκχόλμη
- 8** Εντεκα ιστορίες από τον Βασίλειο Γάκη
του Κώστα Κουκούλη
- 10** Με αφορμή το πόρισμα μιας έρευνας
του Χρήστου Παππά
- 12** Η Σμύρνη καίγεται
του Ξενοφώντα Πογκαλιά
- 15** Η Χεζμπολάχ δύναμη ειρήνης
του Περικλή Κοροβέση
- 16** Τραγούδια παιγμένα με μπουζούκια
του Ξενοφώντα Πογκαλιά

INNEHÅLL

- 19** Fiskafänge
av Jan Henrik Swahn
- 20** Europeiska ghetton
av Nikolaos Tziambazis
- 22** Du och ni
av Lennart Ljungh

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

Στους χώρους της Ελληνικής Πολιτιστικής Στέγης -που εορτάζει τα 100 χρόνια από την κατασκευή του κτιρίου-, της Ελληνικής Κοινότητας Στοκχόλμης, του Μεσογειακού μουσείου Στοκχόλμης (Medelhavsmuseet), του Ινστιτούτου Κινηματογράφου Στοκχόλμης (Filmhuset) και του ABF Στοκχόλμης, θα πραγματοποιηθούν σειρά εκδηλώσεων με ποικίλο περιεχόμενο.

Κυριακή 24/9, ώρα 17.00

Παρουσίαση βίντεο από τους Μελισσάνθη Σαλίμπα-Γιάννη Χριστοφίδη και έκθεση φωτογραφίας του Μανόλη Φρουδαράκη με κοινή θεματική: "Μια διαδρομή μέσα στην Αθήνα" και η χαρτογράφισή της με βάση τους θερινούς κινηματογράφους.

Σάββατο 21/10, ώρα 15.00

Ο πρόεδρος της Διεθνούς Εταιρείας φίλων του Νίκου Καζαντζάκη, Γεώργιος Στασινάκης, θα αναφερθεί στις εκδηλώσεις ανά τον κόσμο προς τιμήν του Νίκου Καζαντζάκη με αφορμή τα πενήντα χρόνια από τον θάνατό του.

Κυριακή 22/10, ώρα 16.00

Έκθεση με έργα των φοιτητών της Σχολής Καλών Τεχνών Αθηνών και των ομολόγων τους από την Konstfack Στοκχόλμης, με θέμα: Περιπλάνηση και διαδρομές μέσα στην πόλη.

Τρίτη 24/10 - Παρασκευή 27/10, ώρα 19.00

Τετράμερο ελληνικού κινηματογράφου στο Filmhuset Στοκχόλμης -προβολή διαφορετικής ταινίας κάθε βράδυ. Η αρχή θα γίνει με την ταινία "Peppermint" του Κώστα Καπάκα.

Κυριακή 29/10, ώρα 17.00

Εορτασμός για την εθνική επέτειο της 28ης Οκτωβρίου

Σάββατο 4/11, ώρα 13.00 -Medelhavsmuseet-

Λογοτεχνικό απόγευμα αφιερωμένο στον Νίκο Καζαντζάκη. Ο γνωστός Ελληνας ηθοποιός Κώστας Καστανάς θα παρουσιάσει την "Οδύσσεια πρόβα". Συμμετέχει ο Σουηδός συγγραφέας Jan Henrik Swahn.

Κυριακή 5/11, ώρα 16.00

Αφιέρωμα στον Ελληνα ηθοποιό Κώστα Καστανά. Θα εκτεθεί υλικό από το πλούσιο καλλιτεχνικό έργο του Κ. Καστανά.

Δευτέρα 6/11 - Παρασκευή 10/11, ώρα 18.00

Ο Γιώργος Μπενέτος καθηγητής παραδοσιακών χορών, με πολυετή πείρα -διδάσκει και στις εμφανισιακές ομάδες χορού της Δώρας Στράτου- θα έχει μία σειρά σεμιναρίων παραδοσιακών ελληνικών χορών.

Τρίτη 7/11, ώρα 18.00 -Medelhavsmuseet-

Λογοτεχνική βραδιά αφιερωμένη στον Σουηδό συγγραφέα Stig Dagerman. Συμμετέχουν οι René Dagerman, Bengt Söderhäll, Urban Forsgren και ο Κώστας Καστανάς.

Κυριακή 19/11, ώρα 17.00

Εορτασμός για την εξέγερση της 17ης Νοεμβρίου στο Πολυτεχνείο της Αθήνας.

Κυριακή 3/12, ABF-Huset, Zäta-salen, ώρα 14.00

Η Θεατρική Ομάδα Σάμου, Λέσχη Ερασιτεχνών, θα παρουσιάσει το θεατρικό έργο του Μάριου Ποντίκα "Κοίτα τους".

Προπωλήσεις εισιτηρίων: τηλ. 070-402 22 58

Συνδιοργανωτές

ABF Στοκχόλμης

Διεθνής Εταιρεία Φίλων Νίκου Καζαντζάκη -τμήμα Σουηδίας

Ελληνική Κοινότητα Στοκχόλμης

Ελληνική Ομοσπονδία Νέων Σουηδίας

Ελληνική Πολιτιστική Στέγη

Ελληνική Πρεσβεία

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, γραφείο Σκανδιναβίας

Λύκειο Ελληνίδων

Ομοσπονδία Ελληνικών Συλλόγων και Κοινοτήτων Σουηδίας

Stockholms Filmskola

Από αριστερά: ο πρέσβης της Ελλάδας στη Σουηδία Ευάγ. Καρόκης, ο υπουργός Επικρατείας Θ. Ρουσόπουλος, η σύζυγος του πρωθυπουργού Νατάσα, ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής και ο πρόεδρος της ΟΕΣΚΣ Κ. Χαϊδευτός

Η επίσκεψη του Ελληνα πρωθυπουργού στη Στοκχόλμη

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Κ. Καραμανλής, συνοδευόμενος από την σύζυγό του Νατάσα, τον υφυπουργό Εξωτερικών Ιωάν. Βαληνάκη και τον υπουργό Επικρατείας Θ. Ρουσόπουλο, παραυρέθηκαν στη Στοκχόλμη 26 και 27 Ιουνίου. Την προηγουμένη ημέρα, ο πρωθυπουργός επισκέφθηκε το Ελσίνκι όπου είχε κατ' ιδίαν σύντομη συνάντηση με τον Φινλανδό ομόλογό του Matti Vanhanen.

Στη Στοκχόλμη, το βράδυ της 26^{ης} Ιουνίου, ο πρέσβης της Ελλάδας στη Σουηδία, Ευάγ. Καρόκης, παρέθεσε ανοικτή δεξίωση στην πρεσβευτική κατοικία όπου παραυρέθηκαν εκπρόσωποι των ελληνικών φορέων της Σουηδίας και μεγάλος αριθμός ομογενών από την περιοχή της Στοκχόλμης. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ελληνικών Συλλόγων και Κοινοτήτων Σουηδίας Κομνηνός Χαϊδευτός, υποδέχτηκε και καλωσόρισε τον πρωθυπουργό και του ευχήθηκε ευόδωση της επίσκεψης προς όφελος των σχέσεων μεταξύ της Ελλάδας και της Σουηδίας. Επίσης, ανέφερε ότι ο ελληνικός πολιτισμός και η ελληνική γλώσσα, η αρμονική ενσωμάτωση, αποτελούν τους κύριους πόλεις δράσης του ελληνισμού της Σουηδίας και ζήτησε την αρωγή του ελληνικού κράτους.

Ο πρωθυπουργός στον χαιρετισμό του προς τους ομογενείς, μεταξύ άλλων, είπε: "Εχετε προκόψει και πετύχει, είτε ως επιχειρηματίες, επιστήμονες, άνθρωποι του πνεύματος, πολιτικοί, αλλά, το κυριότερο, ως άξιατέκνα της Ελλάδας και συνεχιστές του ελληνικού πολιτισμού. Εκπροσωπείτε επάξια τη χώρα μας σε αυτή την απομακρυσμένη γωνιά της Ευρώπης και αποτελείτε τους καλύτερους πρεσβευτές των ελληνικών αρετών στη χώρα αυτή. Χάρη σε εσάς η Ελλάδα είναι όχι μόνο γνωστή, αλλά και αγαπητή στη Σουηδία."

Το πρωθυπουργικό ζεύγος και οι Ελληνες υπουργοί, είχαν πολλές εγκάρδιες συνομιλίες με τους Ελληνες της Στοκχόλμης

Την Τρίτη το πρωί, ο Κ. Καραμανλής συνάντησε τον πρέσβη του Μετριοπαθούς κόμματος Fredrik Reinfeldt και μετά όλη η ελληνική αντιπροσωπεία επισκέφθηκε το Wasamuseet.

Το μεσημέρι ο Ελληνας πρωθυπουργός συνάντησε σε γεύμα εργασίας τον Σουηδό ομόλογό του Göran Persson. Οι δύο πρωθυπουργοί προέβησαν αργότερα σε δηλώσεις προς τους εκπροσώπους των ΜΜΕ, όπου μεταξύ άλλων, ανέφεραν:

O Fredrik Reinfeldt -νέος πρωθυπουργός- και ο Κ. Καραμανλής

Κ. Καραμανλής:

“Είχαμε μία πολύ παραγωγική συνομιλία με τον πρωθυπουργό Göran Persson, τον οποίο επιθυμώ να ευχαριστήσω για την πρόσκλησή του, τη φιλοξενία και τις μόλις ολοκληρωθείσες συνομιλίες που είχαμε, οι οποίες, όπως είναι γνωστό, περιστράφηκαν σε μία ευρεία πλειάδα θεμάτων διμερούς ενδιαφέροντος. Οι σχέσεις μας είναι εξαιρετικές, αλλά μπορούμε πάντα να τις βελτιώνουμε προς το αμοιβαίο συμφέρον των δυο χωρών. Θίξαμε θέματα σημαντικά για την Ευρώπη, όπως το μέλλον της Συνταγματικής Συνθήκης, των θεσμικών μεταρρυθμίσεων και βεβαίως της διεύρυνσης...”

Göran Persson:

“Χαίρομαι που υποδέχομαι τον Κ. Καραμανλή στη Στοκχόλμη. Ξεκίνησα λέγοντάς του ότι έχει κάθε λόγο να είναι αισθάνεται ιδιαίτερα περήφανος για όλους τους συμπατριώτες του που ζουν στη Σουηδία, οι οποίοι συμβάλλουν στην κοινωνία μας με πολλούς εποικοδομητικούς τρόπους. Είμαι ευγνώμων για ότι έχουν πράξει στη Σουηδία.

Στη συνέχεια συζητήσαμε για τις εσωτερικές εξελίξεις στις χώρες μας, αλλά, επίσης, και για τα ευρωπαϊκά θέματα. Εξ άλλου, συναντιόμαστε τακτικά στο πλαίσιο των Συμβουλίων Κορυφής της

O Göran Persson -απερχόμενος πρωθυπουργός- και ο Κ. Καραμανλής

Ευρωπαϊκής Ενωσης. Μεταξύ άλλων, συζητήσαμε την ενεργειακή κατάσταση, τη διαδικασία διεύρυνσης και όχι αποκλειστικά υπό το πρίσμα της Τουρκίας, καθώς, επίσης, την κατάσταση στις γειτονικές μας χώρες, όπως η Ρωσία...”

Μετά τη συνέντευξη Τύπου, η ελληνική αντιπροσωπεία αναχώρησε για το αεροδρόμιο για το ταξίδι της επιστροφής της στην Ελλάδα.

Από αριστερά: Σ. Σημαιοφορίδης, Γ. Καλαντζής, Κ. Χαϊδευτός

Ο υπουργός Μακεδονίας Θράκης Γ. Καλαντζής, δέχθηκε στο γραφείο του τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της Ομοσπονδίας Κ. Χαϊδευτό και Σ. Σημαιοφορίδην. Στη συζήτηση που επακολούθησε ενημέρωσαν τα μέλη της Ομοσπονδίας τον υπουργό για τις δραστηριότητες του ελληνισμού της Σουηδίας. Ο υπουργός υποσχέθηκε να συνδράμει στην επίλυση των αιτημάτων του ελληνισμού.

Σπιγμιότυπο από τη δεξίωση

Ελληνες συγγραφείς στη Σουηδία

Εντεκα ιστορίες από τον Βασίλειο Γάχη

των Κώστα Κουκούλη

Πριν από μερικά χρόνια, ο Lars Furuland σημείωνε στην ανθολογία του Arbetets ansikten¹ τα εξής: «Ο Βασίλειος Γάκης προσκαλεί σε μία ενδιαφέρουσα και ερεθιστική ανάγνωση, με το κείμενό του, που συμπεριλήφθηκε στην ανθολογία, ως μόνο δείγμα ενός τύπου εργατικής λογοτεχνίας που οποία γίνεται όλο και συνθέστερη στη Σουηδία: της μεταναστευτικής λογοτεχνίας».² Ανεξάρτητα από το τι μπορεί να σημαίνει γενικότερα και ειδικότερα ο όρος «μεταναστευτική λογοτεχνία», το ενδιαφέρον βρίσκεται εδώ, στο ότι ο Βασίλειος Γάκης, κατορθώνει με ένα μικρό σε έκταση κείμενό του, να ενταχθεί στη συγκεκριμένη ανθολογία του Φούρουλαντ, που οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί λίγο έως πολύ κανονιστική.

Το προαναφερόμενο κείμενο, που τιτλοφορείται Vlado, προέρχεται από μία συλλογή έντεκα εν όλω διηγήσεων, που ο Γάκης είχε άλλοτε δημοσιεύσει μεριμνημένα, στα σουηδικά. Τα στοιχεία του βιβλίου: Gakis Wasilios, Östflyktingen. Teckningar C. Sourlos. Invandrarförlaget, Borås 1983.

Ο Βασίλειος Γάκης γεννήθηκε το 1947. Στη Σουηδία, όπου εγκαταστάθηκε πριν από πολλά χρόνια, ήρθε από την (άλλοτε) Τσεχοσλοβακία. (Έκτός από τα ελάχιστα αυτά βιογραφικά στοιχεία και το εν λόγω, μικρό σε έκταση, βιβλίο, ο υποφαινόμενος δεν διαθέτει άλλες πληροφορίες για τον συγγραφέα που παρουσιάζεται εδώ).

*

Διηγήματα; Νουβέλες; Η ειδολογική κατάταξη των έντεκα ιστοριών που διηγείται ο Γάκης, έχει, πιστεύω, ελάχιστη σημασία. Πιο σκόπιμη, δηλαδή, λειτουργικότερη, για μία γενική ανίχνευση εδώ, βρίσκω την διάκριση των κειμένων επούτων σε δύο κατηγορίες.

Στη μία κατηγορία, θα βλέπαμε ότι χρησιμοποιούνται εκφραστικοί τρόποι του παραδοσιακού παραμυθιού, πράγμα που το καθιστούν φανερό τα κείμενα «Το χλιάρικο» («Tusenlappen»), «Ένας άντρας κι ένας άγγελος» («En man och en ängel»), «Τέχνη και χρήμα» («Konst och pengar»), «Σήμα κυκλοφορίας» («Vägmärke»), και «Η περίπτωση [υπόθεση] Μ» («Fallen M»). Πράγματι,

η αλληγορία, η προσωποποίηση, οι ακόμη, και άλλα σχήματα λόγου που αποτελούν τυπικά του λαϊκού παραμυθιού, χαρακτηρίζουν αυτές τις ιστορίες. Συνθισμένα αντικείμενα, ανθρώπινοι τύποι, καθημερινές καταστάσεις και λογική της καθημερινότητας - όλα, αποβάλλουν τον στερεότυπο χαρακτήρα τους και φωτίζονται από διάφορες πλευρές. Έτσι, ο συγγραφέας, χωρίς να αφίνεται στο «παραμύθι», ώστε να χάνει από εμπρός του την πραγματικότητα που ορίζουν οι συμβάσεις, δεν σχολιάζει απλώς αυτή την τελευταία αλλά και τη σατιρίζει. Με τον τρόπο τους, λοιπόν, τα κείμενα επούτης της κατηγορίας περιέχουν κοινωνική κριτική.

Απεναντίας, θα διαπιστώναμε, ότι τα κείμενα της άλλης κατηγορίας εκφράζουν άμεσα κοινωνική κριτική. Στις ιστορίες: «Ο απεργοσπάστης» («Strejkbrytaren»), «Ο πρόσφυγας από την Ανατολή» («Östflyktingen»), «Βλάντο» («Vlado») και «Χάριν της φυλής» («För rasens skull»), η διάγνωση αναπτύσσεται με τρόπο ρεαλιστικό, γι' αυτό και η πραγματικότητα περιγράφεται και αναλύεται χωρίς τη συνδρομή του παραμυθιού ή της αλληγορίας. Τέλος, δύο ιστορίες από τις έντεκα, «Η θεία Έλσα κι εγώ» («Tant Elsa och jag») και «Άννα Καρένινα» («Anna Karenina»), όχι μόνο λόγω περιεχομένου αλλά και χάρη του «μικτού» αφηγηματικού τρόπου τους, θα ήταν δυνατό να υπαχθούν και στις δύο κατηγορίες.

Δεδομένου ότι ο συγγραφέας θέλησε να παρουσιάσει τα κείμενά του στην αλληλοδιαδοχή τους, χωρίς, δηλαδή, να τα μοιράσει σε ενότητες, πιστεύω πως η τεχνητή διάκρισή τους σε «κατηγορίες», έτσι όπως αυτή επιχειρήθηκε μόλις πιο πάνω, καθιστά εμφανέστερη την ποικίλη θεματική τής όλης συλλογής, τονίζοντας επί πλέον και την τάση του συγγραφέα να εναλλάσσει τους αφηγηματικούς τρόπους του.

Το σατιρικό -ή, μήπως, κάπως βαθύτερα σαρκαστικό;- πνεύμα που διαπνέει ορισμένα κείμενα της πρώτης κατηγορίας που αναφέραμε, δεν τα καθιστά με κανένα τρόπο ευθυμογραφήματα· μέσα στο πνεύμα αυτό ασκείται εξ άλλου και κάποια κοινωνική κριτική. Ωστόσο, την ιδεολογική του στάση την αποδαφνίζει ο συγγραφέας σε κείμενα που «υπάγονται» στη δεύτερη κατηγορία.

Στο κείμενο «Ο απεργοσπάστης», ο συγγραφέας χωρίζει το πορτραίτο του Νικόλα, ενός Έλληνα εργάτη σε σουηδικό εργοστάσιο, ο οποίος κατά τη διάρκεια μιας απεργίας γίνεται απεργοσπάστης.

Ο Γάκης, δεν ικανοποιείται με το να περιγράφει μόνο τη συμπεριφορά του Νικόλα, αλλά επιχειρεί να εξηγήσει και τις αιτίες, τα βιώματά του στην Ελλάδα, που τον έκαναν έτσι ώστε να μην έχει ταξική συνείδηση.

Σε εργοστασιακό περιβάλλον εξελίσσεται και η ιστορία του Βλάντο. Ο Βλάντο, που έχει αναζητήσει μια καλύτερη ζωή στη Σουηδία, την «Αμερική της Ευρώπης», θα δει σύντομα το όνειρό του να συντρίβεται: στο εργοστάσιο, Σουηδοί συνάδελφοί του, που είναι εχθρικά διακείμενοι απέναντι στους ξενόφερτους, τον ταπεινώνουν και τον αντιμάχονται σε κάθε τι. Βαθιά απογοητευμένος, ο Βλάντο, αποφασίζει να επιστρέψει στην πατρίδα του.

Στο κείμενο «Χάριν της φυλής», ο συγγραφέας αναπτύσσει έναν μακρύ μονόλογο, ο οποίος προσλαμβάνει τον χαρακτήρα σφοδρής κριτικής που έχει στόχο της ό,τι ο ίδιος εννοεί ως αγγλο-αμερικανικό πολιτισμό (διπλή ιθική, απλοστία, επιθετικότητα απέναντι στους αδυνάτους), ενώ ταυτόχρονα υπερασπίζεται τα δικαιώματα των μαύρων, για να κρύξει, τέλος, την αναγκαιότητα της αδελφοσύνης όλων των λαών και όλων των φυλών.

Αλλά η υποβληπτικότερη -ή, η πιο λογοτεχνική, από τις έντεκα ιστορίες της συλλογής είναι «Ο πρόσφυγας από την Ανατολή». Το «Ανατολή» εδώ θα πρέπει να εννοηθεί ως όρος πολιτικός, που παραπέμπει στο «ανατολικό μπλοκ» (=χώρες που ανήκουν στη σφαίρα επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης, χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας), που έχει αντίθετό του τον όρο «Δύση», ο οποίος παραπέμπει στο «δυτικό μπλοκ» (=χώρες που ανήκουν στη σφαίρα επιρροής των Βορειοαμερικανών κ.λπ., χώρες του Βορειοατλαντικού Συμφώνου). Ο πρόσφυγας του διηγήματος λέγεται Σοκολόβσκι και η χώρα όπου αυτός έχει (είχε) καταφύγει ονομάζεται «Δύση». Ο αφηγητής βρίσκεται, ως ένας από τους προσκεκλημένους, σε μία γιορτή που έχει «διοργανώσει» ο Σοκολόβσκι: «Av alla förberedelser att döma var det inte fråga om en vanlig fest. Det påminde om ett stort bröllop.» Η εν λόγω «γιορτή» λαμβάνει χώρα σε ένα περιβάλλον όπου επικρατεί κλίμα μυστηρίου, και οι προσκεκλημένοι περιγράφονται περισσότερο σαν φαντάσματα παρά ως άνθρωποι με σάρκα και οστά: Είναι όλοι τους εμιγκρέδες ή πρόσφυγες από την «Ανατολή» οι οποίοι συγκεντρώθηκαν να πουν το ύστατο χαίρε στον συμπατριώτη τους, που πέθανε στην ξένη

γη. Δεν είναι μόνο ότι στο κείμενο προβάλλεται μία παράδοξη, «ατμοσφαιρική», κατάσταση με περίεργα συμβάντα, αλλά είναι και το ότι το ίδιο το κείμενο γίνεται αινιγματικό, με την έννοια ότι θολώνει το μίνυμά του, και γίνεται έτσι πιο συναρπαστικό: «Någon timme senare såg jag åter värdens ute på gården samtala med en förmodligen inbjuden kommunaltjänsteman, som kom till festen när allt var över. Han verkade nästan glad, att han släpplit bli "piskad" av en mängd ris från ett främmande tungomål medan de skrev under och växlade papper med varandra, som angick Sokolowski. När den låtsasjäktade tjänstemanen försvunnit, lade mannen med det asketiska ansiktet åter märke till mig och frågade om Sokolowski var en släkting till mig. - Nej, bara en landsman och förresten, det är bättre så. - Hur så? frågade mannen. - Helt enkelt, det är bättre så, upprepade jag.»

Ο φόβος, ότι ο θάνατος μπορεί να τον βρει κατά την πολυετή παραμονή του στην χώρα υποδοχής, φτάνει κάποτε να αποτελεί αβάσταχτο ψυχικό βάρος για τον μετανάστη - γι' αυτό, δεν εκπλήσσει και το γεγονός, ότι ένα τέτοιο θέμα, το θέμα του θανάτου στην ξένη χώρα, θίγεται από αρκετούς μετανάστες συγγραφείς. Δεν θέλει ρώτημα, πως οι Έλληνες, κατά παράδοση, βιώνουν την ξενιτιά σαν μια βαθιά πληγή ακόμη και σε κάποια δημοτικά τραγούδια η μετανάστευση, «ο ζωντανός ο χωρισμός», εξισώνεται με τον θάνατο και σαν να θεωρείται όχι μόνο άδικο αλλά και ανάξιο το να πεθαίνεις μακριά από την πατρίδα σου. Ωστόσο, στο εν λόγω διήγημα του Γάκη, αυτή η προβληματική απουσιάζει, αφού ο θάνατος του συγκεκριμένου ήρωα ταυτίζεται με την έννοια της οριστικής απώλειας εθνικής ταυτότητας. Γενικότερα, θα λέγαμε, ότι ο ίδιος συγγραφέας, φαίνεται να αναζητά την ταυτότητα του ατόμου, όχι στην σφαίρα του εθνικού παρά στη σφαίρα της ιδεολογίας και του κοσμοπολιτισμού.

¹ Furuland Lars, red. Arbetets ansikten. Arbetardikt i Sverige under ett sekel. En bok för alla, Stockholm 1998

² ί.π., σελ. 292

³ Βλ. σχετικά και στο Koukoulis Kostas, På jakt efter det gyllene skinnet / Skönlitterära apekter på immigration och identitet hos sverigegrekiska författare, εκτενές άρθρο που συμπεριλαμβάνεται στο Gröndahl Satu, red. Litteraturens gränsland / Invandrar- och minoritetslitteratur i nordiskt perspektiv. Centrum för multietnisk forskning, Uppsala Universitet, Uppsala 2002. (Για τον εν λόγω όρο, βλ. την ενότητα Vad är sverigegrekisk invandrarlitteratur?, σ. 277-279)

Με αφορμή το πόρισμα μιας έρευνας

του Χρίστου Παππά

Προβληματισμοί για το μεταναστευτικό θέμα

Στις 17 Αυγούστου 2006, έναν ακριβώς μήνα πριν από τις πρόσφατες σουηδικές εκλογές, δόθηκε στη δημοσιότητα το Τελικό Πόρισμα της πολυσυζητημένης και αμφιλεγόμενης Κρατικής Έρευνας για τα μεταναστευτικά ζητήματα SOU 2006:79, Slutbetänkande av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Όπως μας πληροφορεί και ο τίτλος, πρόκειται για μια έρευνα των προβλημάτων που έχουν σχέση με την εξουσία, την ένταξη των μεταναστών στη σουηδική κοινωνία και τις λεγόμενες δομικές διακρίσεις σε βάρος των μεταναστών. Υπεύθυνος για την έρευνα ήταν ο καταγόμενος από το Ιράκ καθηγητής της κοινωνικής εργασίας Μασούντ Καράλι.

Αντί, όπως θα ανέμενε κανείς, να γίνει το πόρισμα της έρευνας αφορμή για να ενταθεί η συζήτηση για τα μεταναστευτικά προβλήματα στα πλαίσια της προεκλογικής κίνησης, φαίνεται να έγινε το αντίθετο. Το πόρισμα συνέβαλε μάλλον στο να εξοστρακιστούν τα μεταναστευτικά θέματα τουλάχιστον από τις τοπιθετήσεις των αρχηγών των κομμάτων στις κυριότερες προεκλογικές τους εμφανίσεις.

Το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δέχτηκε αυστηρή κριτική από την πρόεδρο της Ομοσπονδίας Γυναικών του κόμματος Νάλιν Πέκγκουλ που δεν εστίασε στα μεταναστευτικά και στα γυναικεία ζητήματα κατά την προεκλογική κίνηση, πράγμα που κατά την Πέκγκουλ είχε σαν αποτέλεσμα την ήττα των σοσιαλδημοκρατών.

Από την άλλη πλευρά ορισμένοι πολιτικοί πα-ρατηρητές εξέφρασαν την άποψη πως η αποσιώπηση από τα μεγάλα κόμματα των προβλημάτων της ένταξης των μεταναστών στη σουηδική κοινωνία ήταν η κύρια αιτία της μεγάλης αύξησης του εκλογικού ποσοστού που πήρε το ξενοφοβικό, μάλλον ρατσιστικό κόμμα Sverigedemokraterna, κυρίως στα νότια της Σουηδίας.

Το αποχωρών από την κυβερνητική εξουσία Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δεν επρόκειτο, ακόμη και αν είχε παραμείνει στην κυβέρνηση, να αξιοποιήσει το πόρισμα της έρευνας και να προχωρήσει σε νομοθετικές ρυθμίσεις βάσει των προτάσεών του. Αυτό φάνηκε από τις δηλώσεις του πρώην υπεύθυνου για τα θέματα ένταξης των μεταναστών υπουργού Γιένς Όρμπακ. (Την εντολή για την έρευνα την είχε δώσει η Μόνα Σαλίν, κάτοχος της θέσης του υπουργού ένταξης πριν από τον Όρμπακ). Μετά τη δημοσίευση του πορίσματος ο Όρμπακ δήλωσε ότι κατά κανέναν τρόπο δεν αποδεικνύεται από την έρευνα ότι γίνονται στη Σουηδία δομικές ή θεσμικές διακρίσεις κατά των μεταναστών.

Το τι θα κάνει η νέα κυβέρνηση των αστικών κομμάτων σχετικά με το πόρισμα της έρευνας είναι άγνωστο, αφού, όταν γράφονταν τούτες οι γραμμές δεν έχει γίνει γνωστή ούτε η σύνθεση ούτε το περιεχόμενο των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης. Συνήθως όμως τα πορίσματα ερευνών των παλιών κυβερνήσεων καταλήγουν στον κάλαθο των αχρήστων όταν αναλαμβάνει νέα κυβέρνηση.

Αμφιλεγόμενη έρευνα

Ποιοι ήταν λοιπόν οι λόγοι που το πόρισμα της έρευνας, πέρα από τις έντονες συζητήσεις και διαμάχες που προκάλεσε, δεν είχε ουσιαστικό αντίκτυπο στη σουηδική πολιτική συζήτηση και την κοινωνική πραγματικότητα;

Όπως είπαμε και στην αρχή του ούτου του άρθρου η έρευνα για τα μεταναστευτικά ήταν από την αρχή ένα αμφιλεγόμενο θέμα. Από τότε που δόθηκε η υπουργική εντολή για να σχηματιστεί το επιτελείο των ερευνητών και να αρχίσουν οι σχετικές μελέτες, ως τις ανακοινώσεις (Rapporter) που έγιναν κατά καιρούς και την πρόσφατη δημοσίευση του τελικού πορίσματος, η έρευνα ήταν στο επίκεντρο της δημοσιότητας. Πολλά άρθρα γράφτηκαν στον τύπο και πολλές απόφεις ακούστηκαν στα πλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης.

Τα επίμαχα σημεία ήταν τα εξής: Αρχικά ήταν οι διαφορές που επικεντρώνονταν στα πρόσωπα που επιλέχτηκαν για να διευθύνουν την έρευνα (ο προαναφερόμενος πολιτικός πρόσφυγας καθηγητής Μασούντ Καράλι) και οι διάφορες αλλαγές στη σύνθεση της επιτροπής έρευνας. Αργότερα η κριτική επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο ο Καράλι και οι υπόλοιποι επικεφαλής της έρευνας προσέγγιζαν το αντικείμενό τους,

διλαδή το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών στη σουηδική κοινωνία.

Αμοιβαία ένταξη ξένων και ντόπιων

Κατά τον Καμάλι η επιδιωκόμενη ένταξη των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων είναι στη Σουηδία προσανατολισμένη σε μια προσαρμογή των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων απέναντι στον ντόπιο πληθυσμό. Η ένταξη, λέει επανειλημμένα ο Καμάλι στο πόρισμά του, είναι μια διαδικασία κατά την οποία οι μετανάστες και οι πολιτικοί πρόσφυγες θεωρούνται ως εντασσόμενοι, ενώ ο ντόπιος πληθυσμός είναι οι εντάσσοντες. Η λύση για τον Καμάλι είναι να γίνει η ένταξη μια διαδικασία αμοιβαίας ένταξης, δηλ. αμοιβαίας προσαρμογής τόσο των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων απέναντι στους ντόπιους Σουηδούς, όσο και των ντόπιων Σουηδών απέναντι στους μετανάστες και τους πολιτικούς πρόσφυγες.

Δομικές ή θεσμικές διακρίσεις

Άλλο επίμαχο σημείο ήταν οι λεγόμενες δομικές ή θεσμικές διακρίσεις σε βάρος των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων. Το τί είναι οι δομικές ή θεσμικές διακρίσεις το λέει από μόνος του ο ίδιος ο επιστημονικός όρος, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο που αποδίδουν σ' αυτόν οι επιστήμονες που τον καθιέρωσαν. Με λίγα λόγια είναι στη φύση του πράγματος να γίνονται διακρίσεις σε βάρος των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων. Π.χ. οι ξένοι έχουν ξενική προφορά ή δεν μιλούν καλά σουηδικά, έχουν ονόματα που ακούγονται παράξενα, κατοικούν συχνά σε μεταναστευτικά γκέτο, κρίνονται αυστηρότερα όταν παραπέμπονται σε δίκη, κ.λπ. και για τους λόγους αυτούς γίνονται θύματα διακρίσεων. Στο πόρισμα όπου γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο ρατσιστικό, αποικιοκρατικό παρελθόν των δυτικών κοινωνιών και ιδιαίτερα της Σουηδίας, αναφέρεται ότι ο ρατσισμός είναι χαρακτηριστικό του λευκού ανθρώπου, ιδίως του Βορειοευρωπαίου και του Αμερικανού. Οι επιστήμονες που συμμετείχαν στην έρευνα, για να εξηγήσουν τί εννοούν με αυτόν τον όρο, τον συνέκριναν με τους αντίστοιχους όρους των φεμινιστικών θεωριών για την κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών και την αντίστοιχη υποταγή των γυναικών κάτω από τους άνδρες (männens över- och kvinnors underordning).

Η επιλογή του όρου δομικές ή θεσμικές διακρίσεις που περιλαμβάνεται ήδη στις κατευ-

θυντήριες γραμμές της έρευνας προκάλεσε πολλές επικρίσεις. Μια από τις κυριότερες ήταν ότι η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση ήθελε με αυτόν τον τρόπο να δώσει το μάνυμα ότι η κριτική για την αποτυχία των διαφόρων κυβερνητικών προγραμμάτων για την ένταξη των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων δεν έχει νόημα, αφού οι διακρίσεις είναι εγγενές φαινόμενο της μετανάστευσης. Οι δομικές ή θεσμικές διακρίσεις είναι κάτι που κατά το πόρισμα της έρευνας δεν μπορεί να καταργηθεί μέσω της διαφώτισης των ανθρώπων που ευθύνονται γι' αυτές ή μέσω της εκπαίδευσης.

Είναι αρμονικά ενταγμένοι οι Έλληνες στη Σουηδία;

Είναι περίεργο που ο Καμάλι δεν έκανε θετική αξιολόγηση της σουηδικής μεταναστευτικής πολιτικής κατά τη δεκαετία του 1970, όταν στα δημόσια ντοκουμέντα δεν γινόταν καμιά αναφορά σε ένταξη, αλλά ίσχυαν οι τρείς βασικές αρχές: ισότητα, ελευθερία επιλογής και συνεργασία. Η πολιτική αυτή συνέβαλε κατά την εκτίμηση πολλών θετικά στην αρμονική ένταξη των πρώτων μεταναστών στη Σουηδία. Η πολιτική αυτή και ιδιαίτερα η αρχή της ελευθερίας επιλογής και η δυνατότητα να έχουν οι ξένοι μαθητές μάθημα μητρικής γλώσσας στα δημόσια σχολεία, έδιναν στο μετανάστη την ελευθερία να αποφασίσει ο ίδιος αν και σε ποιο βαθμό θα εντασσόταν στη σουηδική κοινωνία. Αργότερα με την πολιτική της ένταξης αποφασίστηκε να είναι υποχρεωτική η προσαρμογή των μεταναστών και των πολιτικών προσφύγων στη σουηδική κοινωνία. Οι λόγοι αυτής της αλλαγής ήταν πρώτα και κύρια η αύξηση του αριθμού των ξένων. Αφετέρου ήταν το γεγονός ότι παλιά οι ξένοι ήταν μετανάστες που προέρχονταν από την Ευρώπη. Τώρα οι νεοφερμένοι ξένοι είναι πολιτικοί πρόσφυγες που προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από ασιατικές και αφρικανικές χώρες με κουλτούρα πολύ διαφορετική από τη σουηδική.

Θα ήταν πολύ χρήσιμο αν μέσα στα πλαίσια κάποιας παρόμοιας έρευνας γινόταν και μια μελέτη για το κατά πόσον οι Έλληνες μετανάστες στη Σουηδία θεωρούν τον εαυτό τους αρμονικά ενταγμένο στη σουηδική κοινωνία. Τουλάχιστον θα μπορούσε ο οργανωμένος ελληνισμός να ξεκινήσει μια συζήτηση για το θέμα αυτό μέσα από το περιοδικό Έλληνισμός του Βορρά και άλλα παρόμοια έντυπα.

Η Σμύρνη καιγεται

του Ξενοφώντα Παγκαλιά

Με την καταστροφή της Σμύρνης στις 14 Σεπτεμβρίου 1922, ολοκληρώθηκε η γενοκτονία των χριστιανικών πληθυσμών -η αρχή είχε γίνει με τους Αρμένιους- που είχε αποφασίσει η νεοτουρκική κυβέρνηση, πολλά χρόνια νωρίτερα. Η καταστροφή αυτή έκλεισε και το κεφάλαιο της παρουσίας Ελλήνων στην μικρασιατική γη μετά από 35 αιώνες. Ο ελληνισμός βρέθηκε εκτός της Ιωνίας, της Καππαδοκίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης.

Η νίκη των συμμάχων στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο -που έβαλε την Ελλάδα στο τραπέζι των νικητών- υπήρξε μία μοναδική ευκαιρία και καθιστούσε την Ελλάδα σημαντική περιφερειακή δύναμη. Αυτό όμως που φάνταζε εφικτό, μετατράπηκε σε εφιάλτη.

Επίλθε αλλαγή στο διεθνές τοπίο. Τα ιδιαίτερα συμφέροντα των συμμάχων Γάλλων και Ιταλών και η επανάσταση των μπολσεβίκων στη Ρωσία, οδήγησαν στην ενίσχυση του εθνικιστικού κινήματος του Μουσταφά Κεμάλ. Παρά την αλλαγή πολιτικής, η ελληνική δύναμη της Μικράς Ασίας ήταν και πολυπλοθέστερη και καλύτερα εξοπλισμένη.

Τον Ιούλιο του 1920, τον ελληνικό στρατό αποτελούσαν 3.443 αξιωματικοί, 98.192 οπλίτες, οργανωμένοι σε δύο σώματα στρατού, μία μεραρχία υππικού και 204 πυροβόλα όλων των διαφετρημάτων. Οι τουρκικές δυνάμεις-απόστοιχεία που έδωσαν οι ίδιοι οι Τούρκοι- αποτελείτο από περίπου 20.000 τακτικού και άτακτου στρατού (Γ. Κωνσταντόπουλος, αντιστράτηγος και διευθυντής Ιστορίας του Στρατού).

Η στάση της ελληνικής πλευράς που μεθοδικά υποβάθμισε τη δική της πολιτική και στρατιωτική παρουσία στο μικρασιατικό μέτωπο, ενίσχυσε την κεμαλική δυναμική. Ο διχασμός στην Αθήνα μεταξύ Βενιζελικών και Βασιλικών, μετέφερε αλλού το κέντρο βάρους της ελληνικής πολιτικής πνευσίας. Μετά την επικράτηση των αντιπολεμικών, ακολουθήθηκε μία ανορθολογική πολιτική, τόσο στη στρατιωτική διαχείριση της μικρασιατικής κρίσης, όσο και στα θέματα εξωτερικής πολιτικής, με αποτέλεσμα την ισχυροποίηση του Κεμάλ όχι μόνο στρατιωτικά αλλά και ως αξιόπιστου συνομιλητή των Μεγάλων Δυνάμεων.

Οι Γάλλοι, όλο το διάστημα της μικρασιατικής κρίσης είχαν στάση ανθελληνική. Την ίδια στάση κρατούσαν και οι Ιταλοί. Μετά τη γαλλοτουρκική συμφωνία για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων σιδήρου, αλουμινίου, χρωμάτου και την προοπτική κατασκευής και εκμετάλλευσης λιμανιών και σιδηροδρόμων, οι Γάλλοι ενθάρρυναν τους κεραλικούς στη σύγκρουσή τους με τους Ελληνες και έδιξαν έμπρακτα την υποστήριξή τους (μετά την ήττα του ελληνικού στρατού στα Μουδανιά, οι Γάλλοι αφόπλισαν τους Ελληνες στρατιώτες και τους παρέδωσαν στους Τούρκους). Η ανθελληνική υστερία εκφράστηκε (21 Σεπτεμβρίου) από τον Γάλλο αξιωματούχο Frankli Bouillon -λίγο πριν αναχωρήσει για την κατεστραμένη Σμύρνη όπου θα συναντούσε τον Κεμάλ- όταν κάλεσε τους ανταποκριτές του Διεθνούς Τύπου στο υπουργείο Εξωτερικών και τους παρακίνησε: "Τηλεγραφείστε σε όλον τον κόσμο ότι οι Ελληνες οργάνωσαν συστηματικά τις πυρκαγιές στη Σμύρνη".

Δύο ακόμα στοιχεία που οδήγησαν στην καταστροφή ήταν, πρώτον, η υπονόμευση της ελληνικής κυβέρνησης των προσπαθειών των Μικρασιατών για δική τους στρατιωτική συγκρότηση με στόχο την αυτονομία της Ιωνίας, η μη ύπαρξη γραμμής άμυνας στη Σμύρνη και η εγκατάλειψη του μικρασιατικού ελληνισμού στους κεμαλικούς, υπήρξαν οι βασικές αιτίες του μεγάλου αριθμού θυμάτων και δεύτερον, η αντικατάσταση του άνθρακα ως μέσον ενέργειας με το πετρέλαιο, οδηγεί την Αγγλία στην αποδυνάμωση της ανεξαρτησίας της και την είσοδό της στο γεωπολιτικό παιχνίδι των πετρελαίων, αφού τα μεγαλύτερα κοιτάσματα βρίσκονται στον περσικό κόλπο και στην Ινδονησία. Οι Αγγλοί ανασχεδιάζουν τον χώρο της Μέσης Ανατολής για να μπορέσουν να κυριαρχήσουν και η ελληνική φαντασίωση της αναβίωσης μίας αυτοκρατορίας αποτελούσε εμπόδιο.

Τελικά, ενώ το 1919 η Ελλάδα ήταν η λύση και η Τουρκία το πρόβλημα, από το 1921 και μετά, οι όροι είχαν πλήρως αντιστραφεί αφού ο Κεμάλ είχε αποποιηθεί, μεταξύ άλλων, τις πετρελαιοφόρες περιοχές (το Ιράκ, αργότερα, συστάθηκε υπό αγγλική επικυριαρχία). Το γεγονός της Μικρασιατικής Καταστροφής, περιέγραψε λίγο αργότερα ο Ουίστον Τσόρτσιλ -που κάθε άλλο παρά αμέτοχος ήταν- με τα εξής: "Η Ελλάδα κέρδισε την αυτοκρατορία των ονείρων της ερήμην της και την πέταξε όταν ξύπνησε".

Βούθεια, θα μας κάψουν ζωντανούς

...έχουνε φέρει σιδερένιους λοστούς και κλείνουν το δρόμο, στη γωνία. Ολοι ανησυχούν. Τι θα κάνουν άραγε; Κανείς δεν ξέρει τίποτα. Τότε βγαίνει μια λάμψη και σκοτεινιάζουν τα πάντα από καπνό. Φαίνεται βάλανε φωτιά εδώ κοντά. Ο πλιος εχάθηκε, μαύρισε ο ουρανός. Κλείσανε και τους δρόμους, μήπως θέλουν να μας κάψουν ζωντανούς.

Δεν περνάνε δέκα λεφτά και ο δρόμος γεμίζει κόσμο τρελό, πανικόβλητο. Ερχονται από την άλλη μεριά, που δεν έχουν βάλει λοστούς, και στο δρόμο μας παγιδεύονται. Φωνάζουν: "Βούθεια, θα μας κάψουν ζωντανούς!". Οπως είμαστε στο παράθυρο, κοιτάζουμε σαστισμένοι. Μας φωνάζουν: "Μνη κάθεστε μέσα. Θα μας κάψουν. Ολους τους δρόμους τους έχουν κλείσει, δεν αφήνουν πουθενά. Βούθεια, βούθεια, βούθεια!". Μυριάδες φωνές. Ο δρόμος δε χωράει άλλους...

Τα τετράδια της Ανζέλ Κουρτιάν, εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα 1980

Θα πάρουν φωτιά οι ουρανοί

...από την Σμύρνη έφτανε στο Κορδελιό η ανταύγεια της φωτιάς που αντανακλούσε στις προσόψεις των κτιρίων και κοκκίνιζαν σαν το αίμα που εχύνετο στην Σμύρνη. Μέχρι μέσα στο μεγάλο σαλόνι έφτανε η κόκκινη ανταύγεια και όλα κοκκίνιζαν μέσα στο σπίτι. Ο καιρός ήταν συννεφιά και η ανταύγεια αυτή έφτασε στα σύννεφα, κοκκίνισε ο ουρανός νόμιζες ότι έφτασε η Δευτέρα παρουσία και ότι θα πάρουν φωτιά οι ουρανοί. Το θέαμα ήταν τρομακτικό, ακούγαμε το μουγκρτό της φωτιάς, τις φωνές εκατοντάδων χιλιάδων γυναικόπαιδων που ζητούσαν βούθεια...

Κωνσ. Πολίτης, Μικρά Ασία, εκδ. ΚΕΔΡΟΣ, Αθήνα 1975

Δεν φανταζόμασταν τι μας περίμενε

...και ανάμεσα από τις συνοικίες, που καίγονταν ακόμη σε πολλές μεριές, περάσαμε και βγήκαμε στην παραλία. Εκεί νομίζαμε πως τα ξένα καράβια θα μας προστάτευαν, έστω κι από μακριά, και πως οι Τούρκοι θα σέβονταν τη ζωή και την τιμή του πλίθους. Ούτε φαϊ θέλαμε να βάλουμε στο στόμα μας ούτε τίποτα. Μόνο συλλογιζούμασταν πως θα γλυτώσουμε. Είχε γερίσει η παραλία. Ήταν πήχτρα. Ήμασταν σαν πατσά.

Ολο παίρναν οι Αγαρνοί. Όλο και καθάριζαν. Αναβαν τα καράβια τους προβολείς, που πότε κάναν καλό, πότε κακό.. Πολλοί σκοτωθήκαν την ώρα που κολυμπούσαν για να σωθούν. Τους πυροβολούσαν στη θάλασσα οι Τούρκοι, ή τους χτυπούσαν οι σύμμαχοι με τους υποκόπανους, με κλωτσιές, τους περιχούσαν με βραστά νερά σαν κόντευαν να πιαστούν και να σωθούνε...

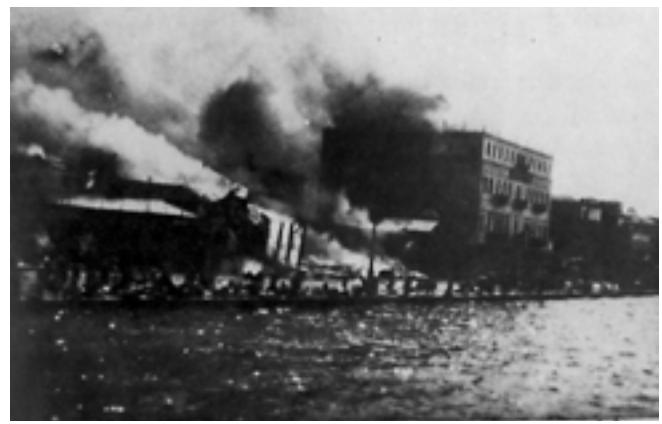
Θεόδωρος Λουκίδης, Η Εξοδος, τόμ. Α', Αθήνα 1980

Ζαρώναμε σαν τα σκουλόκια

...μα εκείνη τη βραδιά μπήκε η φωτιά. Και βγήκαμε πάλι στο δρόμο. Κόσμος κοπάδια έτρεχε. Και όλοι για την προκυμαία. Εκεί μ' έπιασε ένας πολύ δυνατός πόνος. Ούτε μπρος να πάω, ούτε πίσω. Ο κόσμος με λυπίζηκε. Και φωνάζανε: "Ο αφαλός της λύθηκε. Να 'ρθει μια γριά που ξέρει, να τη βολέψει". Δεν θα το πιστέψεις βρέθηκε περιφρή μου και η θεία μου, αδερφή της μάνας μου. Τι να μου κάνει η κακοροίρα μέσα στο δρόμο! Εβγαλε τη μαντίλα της από το κεφάλι της μ' έσφιξε και πήραμε πάλι δρόμο. Βγήκαμε στην προκυμαία και μπήκαμε σε μια μπυραρία που είχε κατρέψεις ένα γύρο. Εκεί πλακώσαν Τούρκοι και θέλαν να πάρουν τους άντρες. Ήταν μαζεμένος πολύς κόσμος. Υψωσαν τις μαχαίρες τους, βρίζαν τούρκικα και ερείς ζαρώναμε σαν τα σκουλόκια. Η φωτιά τρέχει. Εφταξε κι εκεί. Φύγαμε πάλι. Τραβήξαμε για την Πούντα...

Φιλιώ Σεϊτανίδου, Η Εξοδος, τόμ. Α', Αθήνα 1980

Σα να ήτανε να γυρίσομε σε λίγη ώρα

... η φωτιά προχωρούσε, κανείς δεν την έθυνε, βλέπαμε απ' το δώμα να πλησιάζει. Λοιπόν φοβηθήκαμε να μην αποκλειστούμε κι ετοιμαστήκαμε. Μου φορέσανε πανωφόρι αν και δεν ήτανε ζέστη, έκλαιγα, μου δώσανε να βαστώ στο χέρι και δύο κουβέρτες. Ο ένας μου αδερφός φορτώθηκε μια βαλίτσα καφέ με τ' ασπρικά του σπιτιού, ο πατέρας μου τύλιξε σε πανιά έναν μεγάλο ασπρένιο δίσκο. Τελευταία στιγμή θυμήθηκα και τη γάτα μας, την αγαπούσα πολύ, τη φώναζα, τη φώναζα. Έφαξα όλες τις κάμαρες μας δεν ήτανε πουθενά κι άφοσα την πόρτα προς τα δωμάτια μισοανοιχτή για να βγει αν καεί το σπίτι. Στην κουζίνα είχαμε βάλει το φαϊ για το μεσημέρι. Τη αφήσαμε κι έβραζε, κλειδώσαμε το σπίτι σα να ήτανε να γυρίσομε σε λίγη ώρα...

Ο κοινός λόγος, Αθήνα 1972

Από την κόλαστιν της Ασίας

Λιμάνι Σμύρνη... Μα όχι. Δεν υπάρχει πια Σμύρνη! Υπήρξεν. Είν' ένας τόπος φλεγόμενος και καπνίζων τώρα, γεράτος από βούν και αλαλαγμόν, από κοπετούς και από θρήνους, από τους σπαραγμούς του θανάτου, από φρικώδη ερείπια. Η απασιωτέρα κόλασις επάνω εις την γην. Μη μου ζητήσετε περιγραφές. Από την γέφυραν του πλοίου, επάνω εις το οποίον ευρίσκομαι αυτήν την ταραχώδη Σεπτεμβριανήν νύκτα εδώ κάτω, όπου με παρέσυρε το δημοσιογραφικόν καθίκον και η στοργική ανάμνησις της αγαπημένης Σμύρνης, έχω τα μάτια μου πεταγμένα έξω από τις κόγχες των εκ της φρίκης. Και όμως δεν βλέπω...

Ελεύθερον Βήμα, 17 Σεπτεμβρίου 1922

Πηγές

B. Αγτζίδην, Γιατί φθάσαμε στη σφαγή της Σμύρνης, εφ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 14/9-03

Γ. Π. Μαλούχου, Σμύρνη: Η προέλαση των "κυανόκρανων" εφ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 10/9-06

Η Σμύρνη καίγεται, εκδ. ΕΡΜΗΣ, Αθήνα 1983

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Η Χεζμπολάχ δύναμη ειρήνης

του Περικλή Κοροβέση

Οταν οι δημοσιογράφοι του παναραβικού τηλεοπτικού σταθμού "Άλ Τζατζίρα" έφεσαν στο νότιο Λίβανο, αμέσως μετά την εκεχειρία, τους περίμενε μια πολύ μεγάλη έκπληξη. Και ήταν οι πρώτοι που διέσχισαν την μόλις προ ωρών εμπόλεμη ζώνη. Ο ισραπλινός στρατός ένας από τους ισχυρότερους του κόσμου, είχε προχωρήσει ελάχιστα στο νότιο Λίβανο. Στις 34 μέρες πολέμου, ο απίττητος στρατός του Ισραήλ είχε καθηλώθει και τα καλύτερα και πιο σύγχρονα άρματα μάχης, θρηνούσαν περίπου 60 απώλειες. Τόσα ήταν τα άρματα που κατέστρεψαν οι αντάρτες της Χεζμπολάχ. Το νέο έκανε το γύρο του κόσμου και τα τηλεοπτικά πλάνα ήταν αδιάφευστοι μάρτυρες.

Ο σεϊχης Νασράλα, κατόρθωσε να πετύχει αυτό που ονειρευόταν κάθε αρχηγός αραβικού κράτους. Το Ισραήλ, από την ίδρυσή του, ήταν ένα κράτος-πολεμική μηχανή. Με τη δύναμη των όπλων επέκτεινε τα αρχικά σύνορα που του είχε ορίσει ο ΟΗΕ.

Απέσπασε, αργότερα, από τη Συρία τα υψώματα του Γκολάν και με στρατό κατοχής κρατάει την Παλαιστίνη. Αυτό το κράτος-πόλεμος, μόνο από πόλεμο θα καταλάβαινε. Και αυτό φαίνεται να ανέλυσε καλά η Χεζμπολάχ. Και φρόντισε εγκαίρως να εξοπλιστεί με κατάλληλο οπλισμό. Αντιαρματικά όπλα υψηλής ακρίβειας και μεγάλης δύναμης. Αυτό το ήξεραν στο Γενικό Επιτελείο Στρατού του Ισραήλ, αλλά δεν είπαν τίποτα στους στρατιώτες για να μην πέσει το ιθικό τους. Οι αντιαρματικές ρουκέτες ήταν τριών ειδών: ράσικες, γαλλικές και αμερικανικές, γεγονός που καταρρίπτει ένα μύθο. Δεν ήταν η Συρία ή το Ιράν που τροφοδοτούσαν με οπλισμό τη Χεζμπολάχ, αλλά το ελεύθερο εμπόριο, δηλαδή το λαθρεμπόριο όπλων που μαζί με τα ναρκωτικά και το πετρέλαιο, είναι οι μεγαλύτερες μπίζνες στον κόσμο. Καμιά απόδειξη δεν έχουν προσκομήσει ούτε το Ισραήλ ούτε και οι ΗΠΑ που να αποδικύει τη στρατιωτική τροφοδοσία της Χεζμπολάχ από τις δύο αυτές χώρες.

Είναι γεγονός πως τόσο το Ιράν όσο και η Συρία, υποστηρίζουν τη Χεζμπολάχ. Για ποιο λόγο να δώσουν όπλα στη Χεζμπολάχ που κάτι τέτοιο θα ήταν μια νόμιμη αιτία πολέμου από την πλευρά του Ισραήλ, όταν αυτά τα όπλα τα βρίσκεις στο εμπόριο; Και εδώ πρέπει να δούμε την προπαγάνδα των

Ισραπλινών για να δαιμονοποίουν τους αντιπάλους τους. Και έπεσαν θύματα της ίδιας τους της προπαγάνδας. Τρομοκράτες ανέβαζαν τη Χεζμπολάχ, τρομοκράτες την κατέβαζαν. Τους κατηγορούσαν πως χρησιμοποιούσαν τους αμάχους σαν ανθρώπινη ασπίδα και δεν είδαν τους θαυμάσιους υπόγειους τεθωρακισμένους λαβυρίνθους που είχαν χτιστεί. Οι Ισραπλινοί κατόρθωσαν να μπουν σε μια τέτοια στοά και δεν πίστευαν στα μάτια τους. Ενα υπερσύγχρονο κέντρο κατασκοπίας που έμπαινε στις επικοινωνίες του ισραπλινού στρατού, έκανε ακόμα και υποκλοπές από τα κινητά των αξιωματικών και των στρατιωτών.

Ο Ντείβιντ Χιρστ, ένας κορυφαίος Βρετανός αναλυτής, γράφει στην Γκάρντιαν (17.8.06): "Ο έκτος Αραβο-Ισραπλινός Πόλεμος, όπως τον αποκαλούν μερικοί, έληξε με την πρώτη πραγματική οπισθοχώρωση του Ισραήλ που βρίσκεται σε απόγνωση. Οι συνέπειες αυτού του πολέμου σε στρατιωτικό, πολιτικό και ψυχολογικό επίπεδο, είναι ίσως οι πιο σημαντικές μετά από τον πόλεμο του 1948". Να θυμίσουμε πως σ' αυτόν τον πόλεμο το Ισραήλ κατέκτησε τα μισά εδάφη της Παλαιστίνης και δημιούργησε ένα εκατομμύριο πρόσφυγες. Ο Χιρστ είναι ειδικευμένος στα θέματα Μέσης Ανατολής και περίπου σαράντα χρόνια ανταποκριτής της Γκάρντιαν σε αυτή την περιοχή.

Η Χεζμπολάχ είναι σήμερα για τους Αραβες, ότι ήταν το Βιετνάμ για μας. Ο Νασράλα είναι πιο δημοφιλής από τον Νάσερ που του προσάπτουν πως πττίθηκε από το Ισραήλ. Αναγκαστικά λοιπόν σήμερα οι Αραβες που ζουν υπό κατοχήν, θα επαναλαμβάνουν το σύνθημα του Τσε για να δημιουργήσουμε ένα, δύο, τρία, περισσότερα Βιετνάμ. Η Αίγυπτος, η Ιορδανία και η Σαουδική Αραβία το φοβούνται. Γι' αυτό και συρμάχησαν ανοιχτά με το Ισραήλ. Εν τω μεταξύ η σφαγή των Παλαιστίνων συνεχίζεται καθημερινά. Από τον Ιούλιο μέχρι σήμερα, οι νεκροί της Παλαιστίνης πλησιάζουν τους διακόσιους. Φαίνεται πως ο στρατός του Ισραήλ είναι εκπαιδευμένος να σκοτώνει αμάχους, να καταστρέψει την υποδομή μιας χώρας εκεί που δεν υπάρχει αντίσταση. Ο στρατός του Λιβάνου δεν έριξε ούτε μια ντουφεκιά. Ετσι για την τιμή των όπλων.

65 εκατομμύρια Αραβες είναι αναλφάβητοι. Η ανεργία επίσημα είναι 14%. 70 εκατομμύρια ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας τη στιγμή που το αραβικό υπέδαφος έχει το 60% των πετρελαιακών αποθεμάτων στον κόσμο.

Πού να στραφούν οι Αραβες και τι να πιστέψουν; Η Χεζμπολάχ είναι μια απάντηση, μας αρέσει δεν μας αρέσει..

Τραγούδια παγμένα με μπουζούκια

του Ξενοφώντα Παγκαλιά

Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση, για ευνόητους λόγους, παρατηρείται μία κατακόρυφη άνοδος του "πολιτικού τραγουδιού". Η φήμωση των Ελλήνων δημιουργών -συνθετών, στιχουργών, τραγουδιστών και μουσικών- από τη χουντική επταετία, ξανάφερε στο ελληνικό μουσικό στερέωμα τους παλαιότερους δημιουργούς, αλλά και ένα μεγάλο αριθμό νέων με αποτέλεσμα την απόλυτη κυριαρχία του πολιτικού τραγουδιού, στη δισκογραφία στα ραδιόφωνα και φυσικά στις μεγαλειώδεις συναυλίες που γέμιζαν τα γήπεδα σε όλα τα μέρη της Ελλάδας.

Το πολιτικό τραγούδι κυριάρχησε για μία περίπου δεκαετία, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ήταν και το μοναδικό είδος που παραγόταν στην Ελλάδα. Ολα τα είδη μουσικής που προϋπήρχαν της επταετίας, καθώς επίσης και μία αξιόλογη γενιά Ελίνων ροκάδων επαν-εμφανίζεται και ιδιαίτερα με την τηλεοπτική προβολή πίραν μεγάλες διαστάσεις και μπήκαν στα ελληνικά σπίτια. Φυσικά, ανάμεσα στο μεγάλο αυτό πλήθος δημιουργών και τραγουδιών, εμφανίστηκαν και ένα σωρό - επεικώς χαρακτηριζόμενα- σκουπίδια, που βρήκαν τόπο παρουσίασης στα διάφορα ανά την Ελλάδα σκυλάδικα και άλλου παρόμοιου είδους "μουσικά καταστήματα".

Σε αντίθεση με την κλασσική μουσική και την ροκ, με τεράστια βιβλιογραφία όπου αναπαράγεται και συντηρείται ο μύθος και η πραγματικότητα των δημιουργών τους, η ιστορία του ελληνικού λαϊκού τραγουδιού δεν είχε καταγραφεί.

Τα τελευταία χρόνια η ευασθησία και ιδιαίτερα το μεράκι "ερασιτεχνών" μελετητών, μας έδωσε μία σειρά εκδόσεων, που φυσικά δεν καλύπτει το θέμα, αλλά, έστω και με τον τρόπο που το προσέγγισαν, μας γνώρισαν τους ανθρώπους και τις δημιουργίες τους.

Ο τίτλος της παρούσας βιβλιογραφικής ανασκόπησης, ήταν η απάντηση του Γιώργου Ζαμπέτα στο ερώτημα "Τι σημαίνει λαϊκό τραγούδι;". Ο μεγάλος αυτός δημιουργός και δεξιοτέχνης δεν φαντάστηκε βέβαια ποτέ τον εκφυλισμό που θα γνώριζε αυτό το όργανο.

Η συνέχεια του σμυρνέικου και του ρεμπέτικου με τις διαφοροποιήσεις τους, επικράτησε να λέγεται "λαϊκό τραγούδι". Η κοινωνία, η αγωνία, τα προβλήματα, οι χαρές και οι λύπες, οι έρωτες, τα οράματα και οι ελπίδες, εκφράζονται από το λαϊκό τραγούδι -σε αυτό δεν συμπεριλαμβάνεται το πρόχειρο, φτηνό και ανέμπνευστο σουξεδάκι του κυρίου ή της κυρίας τάδε.

Ο Μάρκος, ο Τσιτσάνης, ο Τούντας, ο Παπάζογλου, ο Παπαϊωάννου, ο Βίρβος, η Ευτυχία Παπαγιαννοπούλου, η Σωτηρία Μπέλου, η Μαρίκα Νίνου, ο Μίκης, ο Μάνος, ο Κουγιουμτζής, ο Παπαδόπουλος, ο Νικολόπουλος, ο Στέλιος, ο Γρηγόρης, ο Ακης Πάνου, αλλά και ο Μάλαμας, ο Περίδης, οι Χατζημιχαήλι... (ο κατάλογος ονομάτων είναι φυσικά τεράστιος) έγραψαν λαϊκά τραγούδια. Στο σύντομο αυτό εισαγωγικό δεν είναι δυνατόν να αναφερθούν περισσότεροι, θα πρέπει, όμως, να αναφέρουμε πως μεταξύ των μείζονων εκπροσώπων του λαϊκού τραγουδιού, υπάρχουν και άλλοι ελάσσονες που συνέβαλαν στην όλη πορεία του.

Θα ακολουθήσει μία σύντομη παρουσίαση βιβλίων γύρω από το λαϊκό τραγούδι (μερικώς, βασίζεται στο άρθρο του Κ. Μπαλαχούτη, Το λαϊκό τραγούδι επί χάρτου..., περιοδικό Βιβλίο και μουσική 1) που αν και σε μεγάλο βαθμό είναι αυτοβιογραφικού χαρακτήρα, παρουσιάζουν τους δημιουργούς, το έργο τους και τον κοινωνικό περίγυρο της εποχής που έζησαν. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτά τα βιβλία και άλλα παρόμοια που δεν είναι δυνατόν να αναφερθούν εδώ, αποτελούν τη βάση για συστηματική μελέτη του κεφαλαίου "λαϊκό τραγούδι" που όλοι μας έχουμε γαλουχηθεί. Τη μερίδα του λέοντος στη βιβλιογραφία, έχουν ο Καζαντζίδης και ο Τσιτσάνης.

**ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ, ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ,
ΕΚΔ. ΠΑΠΑΖΗΣ**

Καταγραφή της ιστορίας του Μάρκου από σημειώσεις του και απαντήσεις σε ερωτήματα της Αγγελικής Βέλλου Κάιλ που επιμελήθηκε της έκδοσης. Παρά τις ελλείψεις και τις παραλείψεις από τον αυθεντικό λόγο του Μάρκου -πέθανε πριν την ολοκλήρωση του βιβλίου- παραμένει ένα σημαντικό ντοκουμέντο για τον πρωτομάστορα του ρεμπέτικου.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ, Ο ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΣ,

του Δ. ΜΑΝΙΑΤΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ

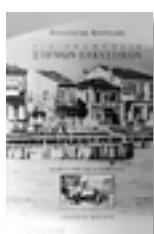
Αναλυτική παρουσίαση με έπη κυκλοφορίας και κωδικούς της δισκογραφίας του Τσιτσάνη σε δίσκους 78, 45 και 33 στροφών. Επίσης, πίνακες και στοιχεία που ανάλυουν και ταξινομούν σε θεματικές ενότητες και ειδικές κατηγορίες το έργο του συνθέτη και μία σειρά συνεντεύξεων στενών συνεργατών του. Ενα από τα καλύτερα βιβλία του είδους.

**Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΡΙΑΣ,
ΣΕΒΑΣ ΧΑΝΟΥΜ,**

του ΜΑΝΟΥΗΛΑ ΤΑΣΟΥΛΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΟΣ ΠΑΝΟΣ

Η μεγάλη τραγουδίστρια από τον Πόντο- που οι νόμοι της τότε αγοράστηκαν στην Τουρκαλα- αυτοβιογραφείται στον Τασούλα. Τα πέτρινα χρόνια και οι πολλές απωγειές μίας εξαιρετής ερμηνεύτριας που έζησε στο πετού της το σύντομο πέρασμα από τη δόξα στη λήθη. Οι φιλιασμένοι στο θέμα, αντλούν σημαντικές πληροφορίες από τη μαρτυρία της Σεβάς Χανούμ.

ΕΙΣ ΑΝΑΜΝΗΣΙΝ ΣΤΙΓΜΩΝ ΕΛΚΥΣΤΙΚΩΝ,

του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΟΥΝΑΔΗ, 2 τόμοι,
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙ

Η πληρέστερη παρουσίαση του ρεμπέτικου από τις απαρχές του ως σήμερα, με πολλές συνεντεύξεις των δημιουργών και της δισκογραφίας τους (πλήρη στοιχεία και φωτογραφίες από τα βινύλια), σπάνιες φωτογραφίες και φυσικά στίχους τραγουδιών. Η αναδημοσίευση άθρων -απόψεις και θέσεις- του Κουνάδη στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο, αναλύουν και επεξηγούν πράγματα και καταστάσεις χωρίς να διστάζει να αναταράξει "λαμβάνοντα ύδατα" της παρα-μουσικής δημιουργίας και φιλολογίας. Επίσης, παρουσιάζονται πολλοί αξιόλογοι δημιουργοί που -για διάφορους λόγους- αγνοήθηκαν από τους υποτιθέμενους "γνώστες" και τα ΜΜΕ. Ο Παναγιώτης Κουνάδης, διαθέτοντας το μεγαλύτερο αρχείο σχετικών υλικών (δίσκοι, μαγνητοφωνήσεις αφηγήσεων δημιουργών, βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, φωτογραφίες κ.λπ.) είναι, ψυχή τε και σώματι, ο Νέοτωρ του ρεμπέτικου.

ΚΙ ΟΣΟ ΥΠΑΡΧΕΙΣ ΘΑ ΥΠΑΡΧΩ...

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗΣ,

του ΚΩΣΤΑ ΜΠΑΛΑΧΟΥΤΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΤΡΑΠΟΣ

Η πληρέστερη, ως τώρα, εργασία για την μεγάλο βάρδο. Ο Κώστας Μπαλαχούτης, προσωπικός φίλος του Καζαντζίδη και ένας από τους γνώστες του λαϊκού τραγουδιού στην Ελλάδα, επειχειρεί με κριτήριο την ιστορική αλήθεια να καταγράψει την ποιοτάραχη πορεία του Καζαντζίδη στη ζωή, το τραγούδι, το έργο, τις επιδόσεις, τις παύσεις και τις αποχές του, παράλληλα με την εμβάθυνση σε άγνωστες πτυχές της καλλιτεχνικής του φυσιογνωμίας και προσωπικότητας.

Περιλαμβάνει, επίσης, σημαντικό ανέκδοτο φωτογραφικό υλικό, στίχους πολλών τραγουδιών και συγκεντρωτικούς καταλόγους με τη συνολική δισκογραφία του Καζαντζίδη. Το βιβλίο των 714 σελίδων, είναι αποτέλεσμα μίας πολύχρονης και κοπιαστικής έρευνας που έχει ο συγγραφέας με τον Καζαντζίδη, φίλους και συνεργάτες του.

ΕΓΩ, Ο ΣΕΡ... ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΜΠΙΘΙΚΩΤΣΗΣ

του ΠΑΝΟΥ ΓΕΡΑΜΑΝΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΧΛΙΑΣ

Ο Γρηγόρης αυτοβιογραφείται στον Πάνο Γεραμάνη, ο οποίος με τα επεξηγηματικά κείμενα που παραθέτει, βοηθά τον αναγνώστη να κατανοήσει τη ροή της αφήγησης του Γρηγόρη. Το βιβλίο περιλαμβάνει την αναλυτική δισκογραφία του Μπιθικώτση με κωδικούς ανά εταιρεία και έτος που επιμελήθηκε ο Βαγγέλης Αρναούτακης.

ΟΤΑΝ Η ΛΗΓΟΥΣΑ ΕΙΝΕΙ ΜΑΚΡΑ,

ΓΙΩΡΓΗΣ ΜΟΥΦΛΟΥΖΕΛΗΣ,

φωνήγνωνα που κατέγραψε
ο γραμματικός του ΦΩΤΗΣ ΜΕΣΘΕΝΑΙΟΣ,
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΔΩΝΗ

"Το βιβλίο αυτό δεν είναι μία αυτοβιογραφία. Είναι ένα αφηγηματικό κείμενο λαϊκής εργατικής λογοτεχνίας, βασισμένο σε αυτοβιογραφικά στοιχεία. Η αξία που έχει, ως τεκμήριο του κόσμου των ρεμπέτηδων και των τραγουδιών τους, βρίσκεται κυρίως σε ότι έμεσα συνάγεται γι' αυτά από τον τρόπο της διήγησης. Προσπάθεια τεκμηρίωσης των λεγομένων δεν έγινε ούτε από μένα, ούτε και τη ζήτησα ποτέ από τον Γιώργη. Η δουλειά αυτή ανήκει σε άλλους. Σε μένα ανήκει η χαρά του γραμματικού. Και οι ευθύνες του. Οσα έχω να πω εγώ, τα έβαλα στο τέλος του βιβλίου. Τώρα είναι η ώρα του Γιώργη Μουφλουζέλη να μας πει τις ιστορίες του".

Φώτης Μεσθεναίος

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΑΜΠΕΤΑΣ, ΚΑΙ Η ΒΡΟΧΑ ΕΠΙΠΤΕ ΣΤΡΕΪΤ ΘΡΟΥ,

της ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΛΕΙΑΣΙΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΤΕΦΙ

Η Ιωάννα Κλειάσιου καταγράφει τις απολαυστικές αφηγήσεις του αναμφισβήτητα μεγάλου δημιουργού Γιώργου Ζαμπέτα. Οι μνήμες και οι αποκαλύψεις του Ζαμπέτα, η αναλυτική δισκογραφία, το σπάνιο φωτογραφικό και αρχειακό υλικό, το ευρετήριο τραγουδιών και προσώπων, αλλά και των ταινιών που εμφανίστηκε ο συνθέτης, συνθέτουν μία εξαιρετική έκδοση-πρότυπο αυτοβιογραφία.

ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ Η ΖΩΗ ΜΟΥ, ΚΑΙ ΤΗ ΓΚΡΕΪ,

επιμέλεια ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΡΟΝΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΟΣ ΠΑΝΟΣ

Η πολυτάραχη διαδρομή της Καίτης Γκρέυ στη ζωή και στο τραγούδι, όπως την κατέγραψε ο Γ. Χρονάς. Οταν εκδόθηκε το 1983, σύσσωμη η κριτική υποκλίθηκε στην αλήθεια, την ευαισθησία και την ανθρωπιά του κειμένου. Σε πρώτο πλάνο η ιστορία της πολυβασανισμένης γυναίκας και σε δεύτερο αυτή της μεγάλης ερμηνεύτριας.

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΗΤΣΑΚΗΣ,

επιμέλεια ΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

Ο ωραίος και πάντα στην τρίχα ντυμένος δημιουργός διηγήθηκε στον Νίκο Οικονόμου τη ζωή, τα τραγούδια και τις απόψεις του. Το βιβλίο συνοδεύεται από φωτογραφίες, στίχους παρτιτούρες και ανέκδοτα ποιήματα του Μητσάκη.

ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΘΥΜΑΜΑΙ, ΡΟΖΑ ΕΣΚΕΝΑΖΥ,

επιμέλεια ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΔΟΥΛΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

"Από μικρό παιδάκι στα Τρίκαλα, από τις αρχές της δεκαετίας του '30, α'κουγα τη Ρόζα Εσκενάζυ. Ήταν τότε διάσημη, η πιο διάσημη (ισως και μοναδική) Ελληνίδα τραγουδίστρια. Πάντα είχα την επιθυμία να την δω στο πάλκο. Το 1935-36 ήρθα στην Αθήνα για τις σπουδές μου (που τελικά δεν πραγματοποιήθηκαν λόγω του λαϊκού τραγουδιού που με παρέσυρε κοντά του), και θεώρησα πως ήρθε η ευκαιρία να την αντικρύσω. Δούλευε τότε (με το Σαλονικιό και τον Τομπούλη - ήταν ΤΡΙΟ) σ' ένα στενόμακρο μαγαζί, στην οδό Δώρου, στον "Ταύγετο". Πήγα και την είδα. Δεν κρύβω πως με γοήτευσε! Ήταν απόνοδαλη. Είχε το έμφυτο του τραγουδιού και του πάλκου. Αναμφισβήτητα ήταν γεννημένη για κάτι τέτοιο. Συνδύαζε, και μάλιστα με συγκλονιστικό τρόπο, το τραγούδι με το χορό. Η Ρόζα δεν συνεργάστηκε μαζί μου. Ανήκαμε σε διαφορετικές ΣΧΟΛΕΣ. Ωστόσο είμαι σε θέση να ξέρω πως υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες μορφές του ρεμπέτικου τραγουδιού. Και σίγουρα ΟΛΟΚΛΗΡΟ το Σμυρνέικο τραγούδι!" Βασιλης Τσιτσάνης "Μην το ψάχνεις πολύ, γιατί θα κουραστείς. Η Ρόζα είναι το Αλφα, σου λέω, και το Ωμέγα. Ολα. Τα πάντα. Και τα περασμένα και τα τωρινά κι αυτά που θάρθουν". Γιάννης Παπαϊωάννου

Το βιβλίο περιλαμβάνει μία μικρή βιογραφική μαρτυρία της Ρόζας, μία συνέντευξη στον Κ. Χατζηδούλη και πλήθος φωτογραφιών.

ΜΙΑ ΖΩΗ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, ΚΩΣΤΑΣ ΒΙΡΒΟΣ,

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΤΕΦΙ

Ενας από τους πιο προκατιμένους Ελληνες στιχουργούς, παραθέτει την αυτοβιογραφία του με πολύτιμες μαρτυρίες για πρόσωπα και καταστάσεις του λαϊκού τραγουδιού. Ποτέ δεν είχε μαλήσει μασώντας τα λόγια του και γ' αυτό το βιβλίο του προκάλεσε μεγάλη αίσθηση και απέσπασε εγκωμιαστικές κριτικές. Με καυτό λόγο θήγει τα ζητήματα της πατρόπητας των "κλεμμένων", των "αγορασμένων" και των "δανεικών" τραγουδιών, στο πλαίσιο των ανταλαγών-συναλλαγών που επικρατούσαν στη δισκογραφία τη μεταπολεμική περίοδο ως και τα τέλη της δεκαετίας του '60.

ΠΡΙΝ ΤΟ ΤΕΛΟΣ,

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΕΡΠΙΝΙΑΔΗΣ,

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟΥ

Η ζωή και το έργο ενός εργάτη-πρωταγωνιστή του λαϊκού τραγουδιού. Το βιβλίο περιέχει σύντομα σχόλια φίλων και συνεργατών του, φωτογραφικά ντοκουμέντα και αρχειακό υλικό, στίχους τραγουδιών κ.ά. και εμμέσως, τμήματα της πορείας του λαϊκού τραγουδιού από τις αρχές της δεκαετίας του '50.

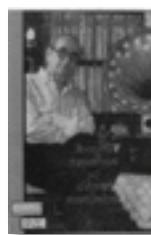

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΣ,

ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ,

του ΤΑΚΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΤΡΑΠΟΣ

Η πορεία του Μανώλη Αγγελόπουλου μέσα από τη γραφή ενός ανθρώπου που στα πρώτα βήματά του υπήρξε -σύμφωνα με δηλώσεις του ίδιου του καλλιτέχνη- η σκιά του. Περιλαμβάνει μαρτυρίες γνωστών καλλιτεχνών-συνεργατών του Αγγελόπουλου, σπάνιο φωτογραφικό και αρχειακό υλικό και πληροφορίες για τα κέντρα και τα στέκια στο μεταίχμιο των δεκαετιών '50 - '60.

ΑΝΟΙΧΤΑ ΠΑΡΑΟΥΡΑ ΜΕ ΚΛΕΙΣΤΑ ΠΑΤΖΟΥΡΙΑ,

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΓΙΟΥΜΤΖΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΥ

Αυτοβιογραφική αφήγηση του Σταύρου Κουγιουμτζή, που γράφτηκε για να μεταδοθεί από την ομότιλη εκπομπή του ραδιοφωνικού προγράμματος της EPT3. Η στέρεα στέψη και η ευγένεια που διακρίνουν τον άνθρωπο Κουγιουμτζή καθώς επίσης και τα τραγούδια του, είναι διάσπαρτα σε αυτό το τρυφερό βιβλίο.

ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΣΤΕΛΙΟΥ,

του ΜΑΚΗ ΤΣΕΛΙΟΥ, ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Μία γλαφυρή περιγραφή για την επίδραση του Στέλιου στις λαϊκές γειτονιές, μέσα από μικρές καθημερινές ιστορίες και την ιδιαίτερη σχέση του με το πλατά κοινό των λαϊκών στρωμάτων.

Fiskafänge

av Jan Henrik Swahn

En dag ringde telefonen. "Hallå, hallå, lyssna noga nu! Giorgos har fångat en jättelik bläckfisk på fem kilo med bara händerna. Den befinner sig nu i en rosa kylväcka ombord på färjan från Leros. Ni måste vara i hamnen klockan två och gå ombord på färjan och hämta den. Sen måste ni bjuda tjugo personer på fest i morgon kväll!" Ett enda litet samtal och hela sommaren ändrade riktning. Slut på slitet i ruinen, slut på småätandet på öns tavernor, slut på sökandet efter livets mening. Det var bara att släppa allt vi hade för händer och åka iväg till den lilla färjehamnen på öns sydsida.

Det var en stekhet dag. Havet låg blankt och någon färja syntes inte till. Vi bestämde oss för att åka på utflykt. Det fanns en borg tillräckligt nära för att vi skulle hinna både besöka den och springa tillbaka till hamnen i tid ifall färjan inte dök upp alltför snart. Vi bedömde risken som näst intill obefintlig men tvekade ändå och frågade flera personer i hamnen om de visste när färjan skulle komma. Det vore ju snöpligt om vi missade bläckfisken för en gammalborgs skull.

Vägen dit visade sig vara lång och slingrig, inte alls så nära som det såg ut. Gång på gång måste jag springa ut till havet och spana. Ingen färja. En präst förklarade att borgen var stängd men vi tänkte att han kanske bara menade inuti. Så vi gick ända fram. Stod där högt över det blånande havet och såg att det inte fanns någon färja. I samma stund öppnades den väldiga borgporten och en man tjock som en tunna ropade in oss. Borgen hade varit stängd för allmänheten i många år men om vi ville titta in så fick vi gärna.

Det var som i en saga. En gång vart hundrade år öppnas porten och om någon går förbi just då blir han insläppt. Men kan han inte svara på borgherrens fråga står han i nästa sekund utanför porten igen. Den är låst och han har inget som helst minne av att ha trätt över dess tröskel.

Den ofantligt tjocke mannen såg inte ut som om han skulle kunna resa sig från sin stol. Det behövde han kanske inte heller. Han kanske bara var en sådan som hade kunskap om allting och som nöjdé sig med att sätta andra i arbete. Han hade till exempel en färdig liten hjälpare i rummet som var i färd med att bygga en exakt replik av den gamla och murkna borgporten. Vad vi än frågade honom om svarade han på samma sätt, kortfattat och koncist: "Jag vet inte, jag är från Aten."

Vi gick som förstummade omkring i den nyrenoverade borgen. Nerifrån ekademannens röst om att trädgolven var av rysk kastanj. Här hade man inte tummat på kvalitén. Vissa otroligt vackra stengolv visade sig bestå av skärvor av gammalt tegel. Den tjocke mannen pekade på en plastsäck med dagens skörd. Bland skärvorna skymtade de kupiga resterna av en antik lerkruska. Han hade hjälpare som letade i närheten av kyrkor och slott efter tegel med den rätta patinan. Nytt tegel dög inte alls. Helst skulle det vara från medeltiden och bakåt. Han berättade också att de hade hittat dokument med recept på det murbruk som används i borgen och började med ens låta som en bagare, för här skulle både mjölk och ofantliga mängder äggvita blandas i, varefter rött tegeldamm ströddes över anrättningen för att ge den rätta kryddan, eller nyansen.

Mina ögon växte och blev stora som tefat. Det här var något i min smak. Jag tackade mannen för alla tips och sprang ut i hettan för att fylla fickorna med borgtegel. Visst ja, färjan. Min fru såg den först. Den gick för full maskin rätt mot hamninloppet.

Vi hade gott om tid, tyckte jag, fascinerad av skärvorona på marken. Varför hade de ratat dem? Eller var det gårdagens storm, nu bedarrad, som hade skickat ner dem från något av borgtornen? Eller var hjälparna så upptagna av att leta skärvor på annat håll att de inte hunnit med sin egen bakgård? I vilket fall fyllde jag fickor och påsar, varefter jag sprang i kapp min fru. Det stod nu klart för mig att den här dagen inte längre handlade om färjor och bläckfiskar. Giorgos hade fått sig ett minne för livet, för oss alla väntade en fest med grillad, kokt, stuvar och halstrad bläckfisk, massor av vin, sång, gitarr och dans, men för mig var det viktigaste av allt att jag nu äntligen fått något att samla på igen. Jag är nämligen en fanatisk samlare som under många år saknat något att samla på, vilket inte har varit så lätt alla gånger.

Redan två dagar senare befann vi oss ombord på färjan till en ö, känd för sina många borgruiner. I glödande hetta, på tusen meters höjd, med havet darrande som en hägring i både norr och söder, fyllde jag där väskor och ryggsäckar med tegelskärvor. Städade upp och gjorde snyggt, skulle man kunna säga. Nu undrar ni kanske vad jag ska med alla dessa skärvor till. Och som varje samlare svarar jag då: Räcker det inte med att jag tycker de är vackra?

Europeiska ghetto

Text och foto: Nikolaos Tziampazis

En stad någonstans inom EUs gränser, - jag har lovat att inte tala om vad staden heter eller var den ligger- kom jag i somras till en värld som jag varken anade att den fanns just där eller var meningen att jag skulle få se och berätta om. En värld som ligger bortom, men ändå så nära, de vanliga turiststråken. Jag har varit i den staden ett antal gånger tidigare men nu var det första gången jag råkade ta mig till denna okända värld. Det är inte tal om något militärt skyddsområde, det finns varken taggtråd eller beväpnade vakter som omsluter denna främmande värld. Den fysiska och mentala avskärmningen av denna värld sker med mycket mer subtila redskap.

Jag blev förvånad - men ändå inte -, när jag såg de fallfärdiga husen med svarta plastsäckar istället för glasrutor i fönstren. Framför husen bland containrar överfyllda med sopor lekte småbarn och några vuxna stod och pratade. På den motsatta sidan av den långa gatan fanns andra gamla hus men de var omsorgsfullt renoverade. Där fanns inte några uppradade sopcontainrar utan istället dyra bilar som avslöjade att där bodde ganska välbürgade mäniskor. Det syntes inte några mäniskor där men man kunde föreställa sig kontrasten till de näst intill trasklädda mäniskorna på andra sidan av

den osynliga gränsen. Jag stod där och betraktade det hela och såg att en kedjerökande man vid sidan om en sopcontainer granskade mig med nyfiken blick. Efter en stund höjde han handen och hälsade. Jag gick ditåt. Trots avsaknaden av ett gemensamt språk gick det bra att kommunicera med både honom och de andra som fanns där. Barnen höll sig på avstånd, antigen rädda eller ointresserade av min närvoro. Vi sade mycket med några få ord. Med ett par allmänt kända tyska, italienska och engelska ord samt gester och kroppsspråk kom vi långt. Jag fick bekräftat det jag alltid trott, nämligen det att vill man så kan man kommunicera trots att man saknar ett gemensamt språk. Men saknas viljan hjälper det inte ens om man delar språk, kultur, arbetsplats, matbord eller säng.

Jag visste det, det var alldelvis uppenbart, att de var romer men jag frågade ändå. De nickade jakande med huvudet och sedan pekade de på mig. Med några greek, greco, Thessaloniki, Aten, Sweden, Svecia, Stockholm, Palme och rikligt med gester tror jag att de förstod vem jag var. Och de fick mig att förstå en del av deras situation och levnadsvillkor. Jag förmedlade att jag gärna ville dokumentera med min följeslagare, min kamera, vad jag såg och eventuellt skriva något om deras situation. De hade inget emot det, snarare tvärtom. Några ställde sig genast självmant framför husen och andra vinkande glatt i fönstren. Efter en stund pekade den kedjerökande mannen på mig och sade gypsy, roma. Även de andra

höll med honom. Jag förklarade att jag inte är gypsy men de fick mig att förstå att nu var jag visst en av dem. De betraktade mig så av den enkla anledningen att jag brydde mig om. Konstigt nog blev jag upptagen i en gemenskap bara efter några få ord och gester medan jag efter mer än trettio år här, på en plats och i ett samhälle som jag har gett allt för och där mina barn har växt upp, fortfarande betraktas som en av de andra.

Bara en äldre kvinna verkade vara avvaktande. Hon tittade skeptiskt på mig och såg bekymrad ut. Hon sade något till de andra som genast blev mycket allvarsamma. Hon tog ett par steg mot mig och började med en upp-jagad stämma tala och gestikulera. Det enda jag direkt förstod var när hon höjde armen, som om hon höll i en påk eller batong som hon låtsades slå de andra med och samtidigt skrek ”polizei”, ”polizei”. Vi hjälptes samtliga åt för att jag skulle förstå vad hon menade. Det var inte så svårt. En exponering, i publicerad text eller bild, av de själva och platsen kunde leda till att polisen skulle komma, kanske misshandla dem och kasta ut dem från husen. Det är klart, publicitet om deras levnadsförhållanden kunde våra lokalsamhällets och landets anseende och polisen kunde beordras dit för att rädda landets ära genom att misshandla dem och jaga bort dem från de fallfårdiga kåkarna. Att de fanns överhuvudtaget var knappast acceptabelt men att de också skulle synas var otänkbart. De fick inte vara synliga, egentligen inte finnas till. De menade att det finns folk som vill jaga bort dem inte bara från stan och landet utan jaga bort dem från land till land ända bort till Indien och Pakistan eller världens ände.

Jag tog upp kameran och raderade alla bilder jag hade tagit. När jag var på väg därför hörjade en man till och gick och ställde sig vid en sopcontainer. Han signalerade att jag kunde fotografera honom där bara de fallfårdiga kåkarna inte syntes till. Och jag fick visst skriva och visa vad jag ville bara man inte kunde identifiera platsen. Jag lovade att respektera det.

Liknande ghetton, fastän bakom olika slags fasader finns det överallt i Europa. Jag har själv sett en del av dem. Bakom fysiska staket i välavgränsade områden, ibland bakom osynliga men ogenomträngliga barriärer lever dessa människor. Det är mycket sällan som de nämns i den offentliga debatten om minoriteternas rättigheter och den ökande rasismen i Europa. Andra minoriteters situation framkallar sympatiytringar och solidariska handlingar men romer glöms för det mesta bort. Tusentals och åter tusentals romer dog i de tyska koncentrationslägren men mig veterligen har ingen rest något monument över dem. Det hålls inga minnesstunder. Har du någonsin hört talas om förslag för bildandet av en romsk stat? Åtskillnaden mellan vi och de andra legitimeras av dess utövare på olika sätt. Förmodade och verkliga kul-

turella skillnader, ekonomiska argument och antaganden och ganska sällan rent rasistiska ställningstaganden utgör grunden för diskrimineringen. Mot romer gäller allt på ett diffust sätt. Det räcker att de finns till. Trots att vi har levt tillsammans här i Europa under århundraden betraktas de av oss som ett främmande element med mystiska och exotiska inslag.

När jag var liten fick jag höra en av de mest absurdas förklaringar till romernas situation. De är fördömda i evigheternas evighet och förtjänar vårt förakt och vår avsky till tidernas ände. För det var zigenare, romer, som tillverkade de spikar som Jesus korsfästes med. Jag vill minnas att det var en präst som berättade det för mig. Den allsmäktige Gud som älskar allt levande på denna jord, katter, hundar, fåglar och maskar, gör undantag. Hämndlysten kommer han aldrig att förlåta dem. Jag fick lära mig att diskrimineringen mot romer är sanktionerad av de högsta makterna.

Jag har inte blivit riktig klok på vilka argument man har använt i Patras, en av Greklands största städer, där man nyligen jämnade med marken baracker som romska familjer bodde i och jagade bort dem. Skulle inte förvåna mig om det var sanktionerat av något slags högre makter.

Tomas Hammarberg, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, uttrycker sin oro över den ökade rasismen mot romer i Europa. På flera ställen i Europa vräks romer från sina bostäder. Bostaden är ett av de grundläggande behoven för att en människa skall kunna leva och vara – bli en del av samhället. På flera ställen i Europa jagas romer bort från sina bostäder efter beslut från de lokala myndigheterna men Hammarberg menar att det yttersta ansvaret för det som händer ligger på respektive lands regering. De som drabbas värst är som alltid barnen. Det är fråga om ett brott mot ländernas åtagande för de mänskliga rättigheterna och konventionerna mot tortyr. Europas historia är skamfylld av systematiska förfoljelser och diskriminering mot romer och Hammarberg menar att regeringarna måste vara på sin vakt och stoppa diskriminerande handlingar från de lokala myndigheterna och lokalsamhället.

En känd och respekterad grekisk författare har berättat att när han var barn var han djupt olycklig för han saknade skor att ha på sina fötter. Han kände sig olycklig tills han en dag träffade någon som saknade fötter.

Jag förstår hans känslor.

Det är klart, oavsett hur man har det själv, hur man ser ut, vilka krämpor man lider av och hur ens ekonomi, sociala status, yrkessituation och kärleksliv är så finns det alltid de som har det värre. Men det väsentliga är om vetskapsen och tanken att det alltid finns de som har det värre leder till att man skattar sig lycklig för det man har och struntar i om andra har några skor eller ens fötter.

DU OCH NI

av Lennart Ljungb

VI HAR ALLA HAMNAT I SITUATIONER där vi tvekat huruvida vi ska använda "du" eller "ni".

Själv säger jag alltid "du", oavsett vem jag talar med och det fungerar bra. Men jag är medelålders.

När jag var yngre var det också lätt. I skolan på sextioalet hette det "magistern" och inget annat. Äldre släktingar titulerades "farbror" eller "moster" plus deras förnamn. Aldrig "du". I butikerna niades kunderna och talade man med någon myndighet var det självklart bara "ni" som gällde. "Du" användes bara inom familjen och bland kompisar och andra jämnåriga.

Men i slutet av sextioalet dök "du-reformen" upp. Det började med att Bror Rexed, chef för Socialstyrelsen, meddelade att från och med nu säger alla anställda "du" till varandra. Det var väl egentligen inte Rexed som satte i gång hela denna reform men han bidrog starkt till att ge den ett ansikte.

I och med denna språkliga "revolution" infann sig nu tveksamheten i Sverige, som indelades i två grupper: du-are och ni-are. Och det var ju inte skrivet i pannan om man tillhörde den ena eller den andra, så här gällde det att invänta vad den äldre använde för tilltalsord för att sedan haka på i samtalet. Råkade man säga "du" till en ni-are visade man ingen respekt och sa man "ni" till en du-are uppfattades det som om man ville markera en distans till den andre. Det blev ofta fel.

Det var en svår balansgång.

Skulle man säga "doktorn", "ni" eller "du" på läkarbesöket? ("Titelsjuka" hade vi på den tiden). Men var det bilen som skulle fixas sa man självklart bara "du" för bilmekaniker var inget yrke med särskilt hög status.

Butiks- och restaurangpersonal undvek problematiken med krystade passivkonstruktioner som "Ska det betalas kontant? Jaså inte, det has kort..." eller "Var det bord beställt? Önskas det öl eller vin?"

Allt detta för att undvika att råka in i en trasslig situation som man bara med svårigheter klarade sig ur.

Historien bakom "ni" hänger ihop med det gamla "I" som användes tillsammans med pluralformen av verbet. Då hette det till exempel i Bibeln "Kommen I till mig", sade Jesus Kristus och så vidare ...

Detta "I" användes när man ville (eller var tvungen att) visa respekt mot prominenta personer. Annars använde man konsekvent "du".

Men detta "ni" började i slutet av 1800-talet användas i nedsättande syfte; att förringa den man talade med och att visa att man önskade hålla ett visst avstånd till vederbörande. Överklassens pronomen till underklassen, om man så vill.

Då använde man sig även av tredje person i samtal: "Ska Karlsson ha en sup till, innan han går?" och "När Elsa är klar med disken kan Elsa lägga sig!" Dessa för oss i dag främmande tilltalsformer kan man höra när man visar någon svensk film producerad före 1950.

Fast man kan faktiskt höra det idag också: "När Kungen var i X-land, uppfattade Kungen det som att Kungen blev provocerad när..." frågade Sveriges Televisions reporter vår monark i en intervju.

Men i dag har ett nytt "ni" börjat uppträda!

Jag var inne i en butik häromdagen och den unga flickan vid kassan frågade den äldre damen som var kund: "Behöver ni hjälp?"

Det var detta nya artiga "ni" som flickan använde. Hon hade ju aldrig råkat ut för problematiken som jag ställdes inför i min ungdom. Nej, hon ville bara vara vänlig och visa lite respekt och när den äldre damen avslutat sina inköp sa flickan glatt: "Tack och hej då"! En omöjlig kombination av "ni" och "hej" - i alla fall för mig när jag var ung. Jag blev glad när jag hörde det.

Men tyvärr har det dykt upp ett skriftligt ogräs som tycks breda ut sig. I framför allt annonser - och även direktadresserad reklam - kan man läsa: Om Du tackar ja till erbjudandet ber vi Dig ...

Vad är det för hybrid?

Tycker avsändaren att "ni" är för formellt och "du" för intimt kanske? Och då försöker man hitta en nivå exakt mitt emellan dessa genom att använda versaler, när vi efter så många år äntligen lyckats bli av med detta onödiga "ni".

Hoppas vi kan dra ett streck i den här diskussionen för annars är risken stor att vi närmar oss japanska, där man till och med har två olika former för "jag". En vördnadfull variant som man använder när man riktar sig mot en person i högre ställning än man själv och en enklare som man använder familjärt ...